

פרק במה מדליקין

מתניתין:

שאינן האש נאחזת בהן יפה, ושמה יבא לתקן את האש בשבת.

ועתה עובר התנא לבאר אלו סוגי שמנים אין מדליקין בהם, משום שאין הם נמשכים יפה אחר הפתילה, ויש לחוש שמא יטה את הנר, כדי שימשך השמן בהן.

לא בזפת — נמסה.

ולא בשעורה — ניתכת.

ולא בשמן קיק [ונחלקו בגמרא [כא א] אם הוא מופק מצמח, או מבעל חי].

ולא בשמן שריפה, שמן תרומה שנטמא, שהוא עומד לשריפה.

ולא בשומן האליה המותר באכילה.

ולא בחלב האסור באכילה (2).

נחום המדי אומר: מדליקין בחלב שהוא מבושל — מותר. כי כיון שנתבשל הרי הוא רך ונמשך אחרי הפתילה.

וחכמים אומרים: אחד חלב מבושל, ואחד חלב שאינו מבושל — אין מדליקין בו.

במה, באילו פתילות מדליקין נר של שבת?

ובמה, באילו פתילות ושמנים אין מדליקין? (1)

ובתחילה מפרש התנא את סוגי הפתילות שאין להדליק בהם:

אין מדליקין —

לא בלכש, בפתילה העשויה מסיב הגדל בין עץ הארז לקליפתו.

ולא בחוסן, פשתן שאינו מנופץ.

ולא בכלך, פסולת של משי.

ולא בפתילת האידן, כמין צמר הנמצא בעץ הערבה בין הקליפה לעץ.

ולא בפתילת המדבר, מיני עשבים שעושים מהם פתילות ומדליקין בהם.

ולא בירוקה שעל פני המים, צמח ירוק הגדל על דפנות הספינה כאשר היא שוהה זמן מרובה במקום אחד.

והטעם שאין מדליקין בפתילות אלו מפני

ולכן פירשו שאר הראשונים שטעם האיסור הוא משום חשש שמא יטה את הנר, או שמא יכבה, ונמצא שלא יצא ידי חובת הדלקה.
2. האליהו רבא והפרי מגדים נסתפקו אם האיסור הוא דוקא בחלב או גם בשומן טהור של בהמה. והביאור הלכה (רסד) מכריע שדינו כחלב, ואסור.

1. הרמב"ם בפירושו המשניות נתן טעם לפסול שמנים ופתילות כי חוששים שמא יניחנו ויצא. והבית הלוי הקשה שטעם זה הוזכר לקמן מדוע אסור להדליק בעטרן, ואביי הקשה שם ומה בכך שיניח את הנר ויצא? ולפירושו של הרמב"ם זו קושיא על כל השמנים והפתילות ולא רק על עיטרן?